

УДК 63 (092)

Селекціонер і педагог Іван Максимович Єремеев та його Українка 0246

Демидов О. А., доктор сільськогосподарських наук,
член-кореспондент НААН

Гудзенко В. М., кандидат сільськогосподарських наук
Кузьмінська Г. П.

*Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН
Україна, 08853, с. Центральне, Миронівський район Київської обл.
e-mail: mwheats@ukr.net*

У 2017 р. наукова громадськість відзначила 130-річчя від дня народження видатного селекціонера доктора сільськогосподарських наук, професора Івана Максимовича Єремеева, автора шедевру світової селекції – сорту озимої пшениці Українка 0246, та 90 років від часу районування цього міжнародного еталону якості зерна. Висвітлено непростий життєвий шлях І. М. Єремеева у зв'язку з історією створення сорту Українка 0246, науковою і педагогічною діяльністю. Отримавши в 1909 р. диплом «Вищих агрономічних наук» Агрономічного інституту при природничому факультеті Університету м. Нансі у Франції і спеціальність інженера-агронома, І. М. Єремеев працював у Парижі, потім у Сербії, а в 1916 р. повернувся в Україну. У 1917 р. призначений спеціалістом з селекції на Миронівську дослідну станцію. З того часу селекція озимої пшениці на станції проводилась під керівництвом Єремеева. Головним досягненням став унікальний сорт озимої пшениці Українка 0246, який займав великі площі і був визнаний міжнародним стандартом для сильних пшениць. У 1939 р. І. М. Єремееву видано авторське свідоцтво на сорт озимої пшениці «Українка» з 50 %-ю часткою участі в його створенні (50 % прав належить В. Є. Жолткевичу і Л. І. Ковалевському). У 1930 р. І. М. Єремеев пережив арешт і тимчасове ув'язнення, у 1931–1933 рр. завідував відділом селекції Українського НДІ цукрової промисловості в Києві, а з 1934 р. до початку окупації території СРСР німецькими військами (1941 р.) працював під Ленінградом (м. Пушкін) на Центральній дослідній станції Всесоюзного інституту рослинництва на посаді заступника директора станції з науки та завідувача відділу пшениці, потім очолював Ленінградську селекційну станцію. У 1936 р. без захисту дисертації йому було присвоєно науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук і вчене звання дійсного члена ВІР. У цей період під його керівництвом було створено ряд сортів зернових і круп'яних культур. У 1941–1944 рр. трудова діяльність І. М. Єремеева була пов'язана із Северодвінською держав-

ною селекційною станцією. Після війни Єремееви повернулися в Україну до м. Біла Церква. Учений-селекціонер І. М. Єремеев відомий також як талановитий педагог, викладач курсу «селекція пшениці». У 20-х рр. він читав лекції в Маслівському сільськогосподарському технікумі (інституті), що неподалік від Миронівської дослідної станції, після війни – в Білоцерківському, пізніше – в Уманському сільськогосподарських інститутах. Похований учений у 1957 р. в місті Умань.

Ключові слова: *Іван Максимович Єремеев, Миронівська дослідна станція, Українка 0246, Маслівський сільськогосподарський технікум, тимчасове ув'язнення, Ленінградська селекційна станція, Северодвінська державна селекційна станція, Білоцерківський сільськогосподарський інститут, Уманський сільськогосподарський інститут*

У 2017 р. наукова громадськість відзначила 130-річчя від дня народження видатного селекціонера доктора сільськогосподарських наук, професора Івана Максимовича Єремеева, автора шедевр світової селекції – сорту озимої пшениці Українка 0246, та 90 років від часу районування цього міжнародного еталону якості зерна. Висвітлюємо непростий життєвий шлях І. М. Єремеева у зв'язку з історією створення сорту Українка 0246, науковою і педагогічною діяльністю.

Бурхливим у житті видатного селекціонера Івана Максимовича Єремеева був період до початку його роботи на Миронівській станції.

Народився І. М. Єремеев 19 січня 1887 р. у м. Ромень Полтавської губернії (нині м. Ромни Сумської області) в міщанській сім'ї, в якій було п'ятеро дітей. Після смерті чоловіка Катерина Петрівна Єремеева повернулася з дітьми до м. Курськ, звідки була родом. Тут майбутній учений-селекціонер закінчив місцеве реальне училище, на той час єдине в місті [1].

У 1904 р. Іван Єремеев вступив до хімічного відділення Харківського технологічного інституту. Водночас із навчанням першокурсник Єремеев займався громадсько-політичною діяльністю як член партії соціал-революціонерів (есерів), до лав якої вступив ще у шкільні роки. Складно точно встановити, наскільки радикальним був у своїх революційних поглядах і діях студент Єремеев, але це позначилось на його подальшому житті. Через політичні переслідування його відрахували з інституту, і в 1907 р. Єремеев переїхав до Франції. Узагалі, причиною від'їзду за кордон випускників шкіл Російської імперії в ті часи була мала кількість вищих навчальних закладів (насамперед, інженерного та аграрного напрямів) та їх обмежена спеціалізація [1].

За правилами, у Франції іноземець попередньо повинен був скласти іспити за французькою освітньою програмою на звання «бакалавра», що давало йому можливість здобути вищу освіту в будь-якому французькому університеті. Того ж року І. М. Єремеев вступив до Агрономічного інституту при природничому факультеті Університету м. Нансі. Отримавши в 1909 р. диплом «Вищих Агрономічних Наук» та фах інженера-агронома, Єремеев працював у декількох компаніях у Парижі, від яких отримав прекрасні атестації як спеціаліст-агротехнік. Вже у той період, працюючи за фахом, Єремеев розпочав наукові дослідження. Він співпрацював із російськими періодичними сільськогосподарськими виданнями «Прогрессивное садоводство и огородничество», «Огородничество», «Хозяин», «Пчеловодство», в яких публікував свої перші дослідницькі праці (в основному з овочівництва) [1].

Попрацювавши у Франції, молодий агроном Єремеев переїхав до Сербії, де у травні 1912 р. обійняв посаду роз'їзного агронома дослідної станції «Топчидер» поблизу Белграда. Тут російський підданий Єремеев опинився у вирі подій Першої балкано-турецької війни 1912–1913 рр., на якій був санітаром. За призовом до сербської армії Єремееву у присвоєному йому званні молодшого сержанта довелося взяти участь також у Першій світовій війні 1914 р. знов як санітар польового шпиталю сербських військ. Але в липні 1915 р. він демобілізувався у зв'язку із задуманим поверненням до Росії [1].

Повернувшись на батьківщину, в 1916 р. обійняв посаду помічника директора Іванівської селекційної дослідної станції у містечку Охтирка (нині Сумська область). З початком революційних подій 1917 р. станцію тимчасово закрили, а помічник директора Єремеев був залучений до заготівлі сіна для діючої армії. У травні 1917 р. Тимчасовий Уряд затвердив І. М. Єремеева старшим спеціалістом Департаменту Землеробства і відрядив його на Миронівську дослідну станцію для ведення селекції озимої пшениці та вівса [1].

Центральна (Миронівська) станція завдяки організаторським здібностям та господарському хисту її засновника Соломона Львовича Франкфурта була до подій 1917 р. однією з кращих, а можливо і найкращою дослідною сільськогосподарською станцією в Росії. Практично всі фахівці починаючи з першого завідувача Сергія Максимовича Тулайкова мали спеціальну вищу освіту. Миронівська дослідна станція була своєю рідною «кузнею» спеціалістів і наукових кадрів. Наприклад, у 1914–1917 рр. у хімічній лабораторії працювали такі відомі в майбутньому радянські агрохіміки-грунтознавці, як О. К. Кедров-Зіхман (один із перших академіків ВАСГНІЛ) та А. Л. Маслова (автор методу визначення калію, який має спеціальний агрохімічний термін – «витяжка Маслової») [2, 3].

У червні 1917 р. Єремеев прибув до Миронівки. Власне селекційна робота з пшеницею на станції розпочалась у 1915 р. з добору кращих колосів у колекційних посівах озимої пшениці, проведеного Володимиром Євгеновичем Жолткевичем, спеціалістом із селекції хлібних злаків Мережі дослідних полів. Добори були висіяні восени, серед них і колос угорської Банатки під номером 246. У 1916 р. В. Є. Жолткевич збирає врожай відібраних зразків пшениці, але дослідити матеріал і продовжити селекційну роботу йому завадила війна. За призовом він та ще декілька працівників Миронівської дослідної станції в 1916–1917 рр. служили рядовими у діючій армії (будучи у штатному складі станції). Тому посів відібраного матеріалу восени 1916 р. був здійснений практиканткою Р. І. Борю, але методично невдало. З весни 1917 р. продовжувати цю роботу було доручено практиканту Леоніду (Льву) Івановичу Ковалевському. На той час після несприятливих умов зимівлі 1916/17 р. у селекційному розсаднику озимої пшениці з трьох сотень номерів залишилося лише 62. Перед збиранням розсадника практикант-спеціаліст Л. І. Ковалевський провів окомірну оцінку зразків на корені за п'ятибальною системою. Ним було виділено п'ять номерів, які отримали найвищу оцінку, серед них і потомство коло-са Банатки – номер Еритроспермум 246 (майбутня Українка) [4].

У період збирання 1917 р., яке проводили практикант-спеціаліст Л. І. Ковалевський та практикантки Л. Д. Стравінська і О. Г. Влайкова, розсадник був переданий старшому спеціалісту І. М. Єремееву. З того часу подальші роботи з селекції озимої пшениці проводились під його керівництвом [3, 4].

Приступивши до роботи на Миронівській станції, тридцятилітній Єремеев познайомився зі студенткою агрономічного факультету Київського політехнічного інституту Олександрою Георгіївною Влайковою, яка в 1917–1919 рр. проходила тут практику. Працюючи в селекційному розсаднику, вона певною мірою була причетна до виведення сорту Українка. У листопаді молодята обвінчались у Софіївському соборі Києва. О. Г. Влайкова походила з сім'ї київських інтелігентів. Предками обох її батьків були етнічні болгари зі священницьких родів, які переселились на бесарабські землі у XVIII ст. Дружина в усьому підтримувала І. М. Єремеева, стала його опорою у нелегкому житті. Вона забезпечила йому не тільки надійний сімейний і побутовий тил, але й надавала сильну допомогу в роботі, у тому числі в оформленні статей, рефератів, у підготовці доповідей. Тому сприяли їй, хоча і незавершена, вища агрономічна освіта та знання іноземних мов і загальна ерудиція. У 1922 р. в Миронівці у подружжя народився син Микола, за кілька років у Києві – донька Лідія. Єремееви прожили довге дружнє сімейне життя і пішли в інший світ майже в один день – 1 та 2 лютого 1957 р. Ховали їх разом [1].

Завідувачем Центральної (Миронівської) станції в 1916–1918 рр. був спеціаліст з цукрового буряку Олександр Федорович Нестеров. За рік спільної роботи між Єремеевим і Нестеровим склалися дружні стосунки, які вони підтримували незважаючи на різні місця роботи (Ленінградська область і Москва) до 1940 р., коли О. Ф. Нестеров (на той час працівник Державної комісії із сортовипробування Наркомату земельних справ СРСР) був заарештований і засуджений до виправно-трудо-вих таборів на Півночі Росії, де і загинув [1].

Історія створення шедевр світової селекції сорту Українка тісно переплетена з бурхливими подіями революції 1917 р. і громадянської війни.

Унаслідок дуже незадовільного стану розсадника озимої пшениці в 1917 р. Єремеев повторно посіяв під урожай 1918 р. весь селекційний матеріал у порівняльному випробуванні, частину матеріалу – окремими ділянками у розмноженні. По суті, Єремеев розпочав вивчення цінних номерів наново.

Незважаючи на труднощі і небезпечні політичні події навколо, роботи на станції не припинялись. Але подорожчання і недостатнє кредитування позначилось на забезпеченні дровами, а особливо паливом для нафтового двигуна, що змушувало надзвичайно економити робочу силу і знизило ретельність виконання всіх робіт. Дослідні ділянки обмолочували вручну. Після обліку врожаю порівняльного розсадника 1918 р. Єремеев виділив вісім кращих ліній (серед них знову № 246) і посіяв їх у станційному конкурсному випробуванні. Малосніжна і доволі сувора зима 1918/19 р. виявила ступінь зимостійкості ліній, а в період вегетації 1919 р. № 246 рано виколосився і рано дозрів [3].

Разом із країною важкі і небезпечні часи переживали й працівники станції. О. Г. Влайкова-Єремеева писала дітям у своїх спогадах, що в березні 1919 р. місцеві бандити погрожували життю і пограбували співробітників станції, які зібрались на Масляну у квартирі завідувача селекційного відділу Казимира Францевича Мурашка. Увірвались вони й до працівника станції Франца Павловича Сененка. Бандити схопили й парочку практикантів – Людмилу Доминиківну Стравінську та Аарона Соломоновича Франкфурта, які мирно прогулювались станцією ввечері, та погрожували їм. Упродовж 1919 р. станцію грабували німці, білополяки, денікінці. Співробітників-євреїв доводилося ховати у коморі із зерном [1, 3].

У сортовипробуванні 1919 р. № 246 зайняв перше місце. У перерахунку відносно вихідного сорту Банатка його врожай становив 127 % (+6,4 ц/га), в 1920 р. № 246 перевищив Банатку вже на 7,9 ц/га [4]. У цей період почали організовуватися заводські і колективні господарства, які мали великий попит на насіння. Єремеев поставив питання про розмноження нової лінії. Дозвіл на сівбу № 246 під урожай 1920 р. на площі в 1 десяти-

ну (1,0925 га) був наданий директором станції Олексієм Костянтиновичем Філіповським. Незважаючи на пограбування станції, зокрема втрачено сімох коней і трьох возів, збирання і молотьба врожаю та сівба озимих хлібів були завершені вчасно [1, 4].

У вегетацію 1920 р. номер Еритроспермум 246, як і в попередні роки, виколосився одним із перших і показав у сортовипробуванні рекордну врожайність. Крім того, незважаючи на густий стеблостій № 246 виявився стійким до вилягання. Дуже вирівняний посів розмноження нового сорту привертав загальну увагу, зокрема селян, які масово відвідували станцію, щоб побачити диво-пшеницю. Після підрахунку врожаю озимої пшениці Єремеев вніс пропозицію здійснити побажання засновника станції С. Л. Франкфурта і присвоїти номеру 246 назву «Українка» [4].

У 1920 р. Миронівська станція не мала власного живого інвентаря, тому за обробку дослідних ділянок усі землі господарського призначення споловини були віддані селянам. З метою прискорення розмноження сорту Українка за ініціативою Єремеева було організовано Спільку селян-насінників (Всеукраїнська Спілька насінництва) [4, 5]. У договірні умови з селянами був внесений пункт про обов'язкову сівбу під урожай 1921 р. насінням станції, зокрема сорту Українка. Крім того, розмноження її було проведено також у восьми селянських господарствах трьох навколишніх сіл – Миронівки, Салова-Хутора та Козина. У виборі репродуцентів станція керувалася технічною оснащеністю господарства і культурним рівнем господаря. Заможні господарі під наглядом І. М. Єремеева вирощували на своїх полях новий сорт на насіння за домовленістю обміну його на рядове зерно.

З історичного погляду, за сплетінням господарсько-економічних труднощів місцевого значення, за умовами та можливостями для діяльності рік 1920-й взагалі був одним з найважчих за період існування Миронівської станції. Але того року розпочалося неухильне, хоча й повільне відновлення нормальної і плідної праці колективу станції.

Для отримання вихідного суперелітного матеріалу з 1921 р. І. М. Єремеев застосовує метод повторного добору та бракування за потомством. Пізніше цей метод у дещо зміненому вигляді застосовувався на всіх станціях Цукротресту для отримання насіння супереліти (розплідник А). Згідно з договором, урожай Українки 1921 р. був зданий станції, яка за кожний пуд насіння мала сплатити 60 фунтів рядового зерна пшениці. Для розрахунку з селянами Київським губпродкомом було відпущено чотири вагони зерна жита. Перша еліта Українки врожаю 1921 р. була реалізована ряду цукрових заводів за рознарядками Сортівничо-насінницького управління Цукротресту [1]. У 1921 р., який запам'ятався жорсткою посухою, Українка поряд з високою врожайністю і зимостійкістю

виявила ще одну цінну ознаку – посухостійкість. Господарства-репродуктори Українки отримали по 18 ц/га зерна відмінної якості, тоді як інші озимі посіви внаслідок посухи мали жалюгідний вигляд [4].

Але незважаючи на існування заводських господарств по допомогу в розмноженні нового сорту станція і надалі звертатиметься, головним чином, до селян. Адже, приміром, 1922 року Миронівський цукроза-вод майже зовсім не отримав урожаю Українки з причини незадовільної технічної оснащення господарства, найманої праці тощо. Станція жодного разу не забирала від репродуктивів їх урожаю повністю. Шляхом обміну між сусідами і родичами деяка частина насіння, яке залишали репродуктори, проникала в селянські господарства, і таким чином Українка з першого ж року розповсюдилась округою.

Ще більшу роль у поширенні чистосортного насіння в окрузі відіграла ферма Маслівського сільськогосподарського технікуму [4]. Відкритий у 1920 р. в с. Маслівка, що неподалік від Миронівської станції, технікум надавав велику допомогу в розмноженні Українки. Еліту Українки вирощували в учбовому господарстві технікуму під науково-методичним керівництвом спеціалістів Миронівської станції, зокрема самого І. М. Єремеева. Студенти брали безпосередню участь в усіх основних роботах з вирощування елітного насіння: сівбі, видовому і сортовому прополюванні, апробації, збиранні, очищенні і сортуванні зерна. Директор станції О. К. Філіповський (1920–1929), згодом дійсний член Українського (пізніше Всесоюзного) науково-дослідного інституту цукрової промисловості (м. Київ), писав у довідці про створення сорту Українка: «В целях увеличения производства сортовых семян Еремеевым и мною с 1921 года к размножению «Украинки» был привлечён Масловский Техникум имени Тимирязева. В 1925 году из апробированного Еремеевым урожая Масловским Техникумом при содействии Мироновской станции было отпущено около 6000 пудов семян «Украинки» Северо-Кавказскому Краевому Земельному Управлению» [1].

На початок 1922 р. сортівничо-насінницьку мережу Головцукру було докорінно перебудовано. Дослідні установи звільнено від усіх податків, для їхньої діяльності держава виділяла кошти. На дослідних станціях розгорнулась планова робота з поліпшення місцевих та створення нових сортів. Сортівництво хлібних культур набуває практичного характеру. Разом з тим збільшувався масштаб наукових досліджень. Це позначилося й на назві Миронівської дослідної станції, що набула статусу дослідно-селекційної.

За результатами випробування 1921–1922 рр. Українка характеризувалась як високоврожайний, морозостійкий та посухостійкий сорт з відмінною якістю зерна. Високі результати показала Українка й у ви-

пробуванні на інших станціях (Полтавській, Іванівській, Іллінецькій). З того року Українка була включена Сортівничо-насінницьким управлінням до сортименту колективного випробування, і подальше виявлення її біологічних та господарських ознак пов'язане з роботою ряду дослідних і сортівничих установ [4].

У 1922 р. старшого спеціаліста І. М. Єремеева призначають завідувачем селекційного відділу, в якому проводились селекція та насінництво пшениці, вівса й цукрового буряку. З того року разом з І. М. Єремеевим розмноження сорту Українка і селекційну роботу з пшеницею продовжив спеціаліст Д. В. Літовкін [4]. О. Г. Влайкова-Єремеева згадувала про ті часи: «Весна 1922 г. ... была очень голодной. Из Средней России, особенно с Поволжья, наехало много голодающих, многие умирали на улицах, на вокзалах. У нас питание тоже было неважное, но всё же хлеб, молоко, пшено были. А когда появилась фасоль, совсем стало хорошо...» [1].

Миронівська станція звернулася до Сортівничо-насінницького управління із заявою № 1106 від 18 червня 1923 р., у якій на підставі результатів чотирирічних випробувань було подано клопотання про дозвіл на розмноження і внесення до племінного реєстру сорту Еритроспермум 0246 та присвоєння йому назви «Українка 0246». З того часу новий сорт отримав офіційне визнання. У 1923 р. серед інших сортів, створених на станціях Сортівничо-насінницького управління, Українка експонувалась на Всесоюзній сільськогосподарській виставці в Москві (прообраз Виставки досягнень народного господарства), тоді ж про новий сорт уперше згадується у друкованому виданні «Сортоводные станции Сахаротреста» (Ізд. ССУ, К., 1923 г.) [4]. У 1923 р. Єремеевим було передано ще три сорти озимої пшениці – Ювілейна № 103 (районований у 1929 р.), Миронівська 095 та Миронівська №х. Але вони поступались Українці за врожаєм та якістю зерна і швидко втратили своє господарче значення.

Створенням сорту Українка на Миронівській дослідно-селекційній станції завершився перший етап (1915–1923 рр.) селекції, на якому в селекції озимої пшениці, вівса, проса (а також гороху, роботи з яким були розпочаті, але потім припинені) застосовувався лише метод одноразового індивідуального добору.

Українка мала ряд цінних ознак (зимо-, жаро-, посухостійкість, скоростиглість), що поєднувалися з високою продуктивністю, відмінною якістю зерна та видатними борошномельними і хлібопекарськими властивостями. Але недоліком сорту, за описом Єремеева, були деяка схильність до вилягання і слабка стійкість проти грибних хвороб. Як писав учений, Українка – лише перша ластівка в селекції. До цього часу селекціонери не виводили нові форми, а відбирали ті, що були створені природою. А тепер у їхньому розпорядженні є ціла низка стійких, константних

і добре вивчених з різних боків сортів, кожний з яких окремо має свої цінні ознаки. Наука вказує шлях подальшої роботи – схрещування [4].

Після офіційного визнання сорту Українка 0246, створеного методом добору, на Миронівській станції в 1924 р. розпочався наступний етап селекції, коли значно розширився генофонд, на основі якого миронівські селекціонери крім індивідуального одноразового добору стали використовувати метод схрещувань. За різними даними, перші схрещування були проведені в 1923–1924 рр. У цей період крім добору і схрещувань у селекції І. М. Єремеєв застосовує метод термічної дії на насіння перед посівом.

У 1923–1926 рр. у сортовипробуванні Миронівської станції серед близько 70 сортів озимої пшениці різних станцій вирощувались миронівські сорти Українка, Ювілейна 103, родоначальник Українки угорський сорт Банатка, а також Гор-Конкур та місцеві безіменні зразки. Але першість залишалась за Українкою. У цей період вчений завершує роботу над монографічним нарисом «Озимая пшеница «Украинка» 0246 Мироновской станции». У оформленні та редагуванні наукової праці Єремеєву багато допомагає дружина [1].

Постало питання про належну організацію насінництва нового сорту. Із залученням до розмноження Українки насінневих розсадників Сортівничо-насінницького управління та при заводських господарств Цукротресту на Миронівську станцію було покладено відповідальність за забезпечення їх маточним вихідним матеріалом. У 1925 р. на станції створено відділ насінництва, завідувачем якого призначений помічник директора станції Франц Павлович Сененко. Розпочалося будівництво сучасного насіннесховища (елеватора), що було завершено в 1927 р. В умовах станції середня врожайність Українки за 1924–1927 рр. становила 176 пудів на десятину, тобто близько 26,4 ц/га (коливання від 122 до 232 пудів).

У 1927 р. при Наркоматі землеробства України (НКЗУ) було скликано спеціальну нараду щодо стандартизації сортів, рішення якої у подальшому набуло значення урядової постанови. Стандартами озимої пшениці було визнано три сорти, в тому числі Українка 0246, для кожного з яких було встановлено регіон найбільш доцільного поширення. Згідно з постановою НКЗУ про стандартизацію під сорт Українка 0246 було відведено найбільші площі в Україні. Але цим ареал її розповсюдження не обмежувався. Українка вирізнялась високою врожайністю також у ряді пунктів сортовипробування по РРФСР. У 1927 і 1928 рр. на Кубань та Північний Кавказ до початку осінньої сівби було відправлено значні партії насіння Українки [4].

У 1927 р. Українка 0246 як «рекордист» серед пшениць, що випробувались у колективних дослідах в умовах селянського господарства (за результатами 1927 р.), вперше експонувалась за рубежем – на Всесвітньому ярмарку в м. Лейпциг (Німеччина).

„Хочеш мати гарну жінку – сій пшеницю Українку!” – так своєрідно і дохідливо «агрономія» закликала селян якнайшвидше запроваджувати новий сорт на своїх полях. У 1928 р. Сортівничо-насінницьке управління Цукротресту випустило російською та українською мовами кольоровий плакат «Українка» [4].

У 1929 р. Українкою засівається понад 2 млн га посівних площ, перед війною – 6 млн га. Зерно Українки з винятково високими хлібопекарськими якостями мало великий попит за кордоном і у 30-ті роки було вагомю статтею в радянському експорті. Крім Росії та України сорт вирощувався в Закавказзі, Казахстані, Киргизії. Після війни Українку було визнано міжнародним стандартом для сильних пшениць. Площі посіву сорту становили 7 мільйонів гектарів, урожайність – 30 ц/га, тоді як до Українки найвищий ужинок ледь сягав 18 ц/га.

Велика заслуга І. М. Єремеева в тому, що своєю вмілою і чіткою роботою він остаточно виявив майбутню Українку не лише як невибагливий до умов вирощування, але й як високоврожайний і стійкий сорт, чого не могли зробити попередні селекціонери за першого порівняння зразка з іншими на малих ділянках. Крім того, І. М. Єремеев прискорив розмноження цінного сорту в найтяжчий період розрухи, який переживала країна і разом з нею Миронівська станція, а також оформив передачу його на державне сортовипробування.

Учений-селекціонер І. М. Єремеев відомий також як талановитий педагог, викладач курсу «селекція пшениці». У 20-х роках він читав лекції в Маслівському сільськогосподарському технікумі (потім інституті), після війни – в Білоцерківському, пізніше – в Уманському сільськогосподарських інститутах.

Наукову працю та селекційну справу на Миронівській дослідній станції І. М. Єремеев поєднував з просвітницькою діяльністю. Свій науковий і практичний досвід селекціонера-дослідника він передавав агрономам та молодим спеціалістам. Початком науково-педагогічної діяльності вченого-селекціонера стали організовані в 1921 р. Народним комісаріатом земельних справ Української Радянської Соціалістичної Республіки спільно з Головцукром та Сільськогосподарським Науковим Комітетом особливі Вищі короткочасні селекційно-насінницькі курси при Сортівничо-насінницькому управлінні Головцукру в Києві. Для читання тематичних лекцій було запрошено відомих того часу вчених та освітян, у тому числі й працівників Миронівської дослідної станції К. Ф. Мурашка («Селекція цукрових буряків у Миронівці») та І. М. Єремеева («Селекція пшениці в Миронівці»).

З 1922 р. завідувач селекційного відділу Миронівської станції І. М. Єремеев без відриву від наукової роботи читає курс лекцій з селекції пшениці у Сільськогосподарському технікумі (згодом Інститут селекції

та насінництва імені К. А. Тимірязєва), відкритому 1920 року в с. Маслівка, що неподалік від Миронівської дослідної станції. У ті часи вищі навчальні заклади йменувались технікумами, а середні – профшколами. Тому Маслівський технікум від заснування мав статус «вишу». На той час він був єдиним у Радянському Союзі вищим навчальним сільсько-господарським закладом, що готував спеціалістів вищої кваліфікації за профілем «селекція і насінництво». Узагалі, в Маслівці викладали більшість фахівців Миронівської станції.

Учні технікуму надавали практичну допомогу науковцям Миронівської дослідної станції, наприклад, в обстеженні полів на ураження культур хворобами та шкідниками, але особливо велику роль технікум відіграв у розмноженні і розповсюдженні нового сорту Українка. Серед учнів І. М. Єремєєва був і студент Василь Ремесло (1924–1928 рр.). Вчені-педагоги Маслівського Інституту справили благотворний вплив на формування наукового світогляду в майбутньому всесвітньо відомого селекціонера озимої пшениці академіка В. М. Ремесла.

У 1929 р. І. М. Єремєєв остаточно обирає викладацьку діяльність і залишає роботу на дослідній станції, але не пориває з нею зв'язку. Разом із сім'єю він переїхав до Маслівки. У Маслівському Інституті селекції та насінництва імені К. А. Тимірязєва Єремєєв обіймає посаду завідувача кафедри селекції та насінництва, його обирають професором. Він увійшов до сильного за професорським складом і дружного викладацького колективу інституту [1].

Тернистим був шлях селекціонера І. М. Єремєєва та його знаменитого сорту. Природа випробовувала Українку на міцність. Весна 1928 р. видалась аномально холодною. 19 березня мороз сягнув мінус 16°C. Від цього сумного «рекорду» саме на цю весняну дату постраждали озимі посіви, навіть зимостійка Українка. А після суворої перезимівлі 1929/30 р. озимина вимерзла, в тому числі й багато площ Українки. Збирати було майже нічого. Можливо, це прикре явище, що відбулося з об'єктивних причин, відіграло трагічну роль у житті селекціонера. У жовтні 1930 р. Єремєєва заарештували в Маслівці і повезли до Києва, де утримували в попередньому ув'язненні в Лук'янівській в'язниці. Допитували Івана Максимовича з пристрасстю, вибивали свідчення не даючи спати; катували мірними ударами по голові крапель води з-під водопровідного крана. Катування безсонням негативно позначилося на здоров'ї Єремєєва. Дочка Лідія згадувала, що він не міг спати лежачи, а засинав тільки сидючи у кріслі. Колеги і знайомі допомагали в біді сім'ї Єремєєва, деякі й грошима, як от викладачі інституту Л. М. Делоне та Д. К. Ларіонов. Але за відсутністю конкретного звинувачення Єремєєв без будь-яких наслідків був звільнений через десять місяців – у серпні 1931 р. [1].

Можна припустити, що репресії проти Єремеева були пов'язані з його колишньою приналежністю до партії есерів, але ж він вибув з неї ще перед еміграцією в 1907 р. Ймовірніше за все, Єремеев став жертвою доносу щодо «підриву» радянської економіки, для чого ним нібито навмисно був створений начебто бездоганний і вже прославлений сорт Українка, на який селяни покладали всі надії, але насправді він був «слабким і негодим». Ось і намагалися слідчі «уговорити» професора обмовити самого себе. Але Українка знов показала себе з кращого боку, і підозри виявилися необґрунтованими [1].

Звільнившись з ув'язнення, І. М. Єремеев до Маслівки вже не повернувся. У голодні 1931–1933 рр. він завідував відділом селекції зернових і бобових культур та трав Українського НДІ цукрової промисловості Всеукраїнської академії аграрних наук у Києві. Увесь цей час Єремеев намагався перевестись до Ленінграда під керівництвом М. І. Вавилова. Дочка Лідія писала у спогадах: «На Украине уже с осени 1932 года стало тяжело с хлебом, выдали карточки, весной 1933 года на улицах Киева умирали голодающие, мы получали по 200 гр., потом по 100 и по 50 гр. хлеба и наравне со всеми испытывали голод, очереди за керосином, холод в квартире. Летом 1932 года папа (И. М. Єремеев – прим.) ездил в Ленинград и привёз оттуда хлеб, сахар, маргарин. Вообще он из этих командировок привозил разные продукты, хотя всё доставать было очень трудно» [1].

Наприкінці 1934 р. Єремеев нарешті переїхав під Ленінград до міста Детское Село (колишнє Царське Село, а з 1937 р. – місто Пушкін), де в ті часи розміщувалась Центральна дослідна станція знаменитого Всесоюзного інституту рослинництва. Професора Єремеева призначають заступником директора станції з науки та завідувачем відділу пшениці.

Розпочався новий плідний період у науковій діяльності І. М. Єремеева, який ознаменувався творчим підйомом і в котрий раз підтвердив наполегливість та організаторські здібності вченого.

Згідно з Постановою Ради народних комісарів СРСР (№ 79 від 13 січня 1934 р.) «Об учёных степенях и званиях» кандидатури на наукові ступені доктора, висунуті вченими радами «вишів» або науково-дослідних інститутів, автоматично затверджувались Вищою атестаційною комісією і наркоматами освіти союзних республік. У 1936 р. І. М. Єремееву без захисту дисертації був присвоєний науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук та вчене звання дійсного члена ВІР. У цей період поряд з поточною дослідно-селекційною роботою І. М. Єремеев працює у співавторстві над написанням двох принципової значущості статей «Современное состояние учения о чистых линиях» та «Внутривидовая гибридизация», що увійшли до виданого в 1935 р. першого тому двохтомника «Теоретические основы селекции». Цією

колективною працею її редактор М. І. Вавилов підвів під селекційну справу наукову основу [1].

Як знавець культури пшениці та викладач селекційної справи, професор І. М. Єремеев входить до складу екзаменаційної комісії аспірантури ВІР. Академік-секретар Відділення рослинництва ВАСГНІЛ Анатолій Васильович Пухальський (у 1928 р. працював на Миронівській станції техніком), випускник Маслівського Інституту селекції та насінництва 1932 р., згадував, що в 1936 р. вступний іспит з селекції до аспірантури ВІР (під наукове керівництво основоположника наукового вивчення пшениці в Росії професора К. А. Фляксбергера) у свого колишнього студента приймав професор І. М. Єремеев [6].

У листопаді 1937 р. на базі Пушкінської дослідної станції та сусіднього радгоспу «Суйда» було створено Ленінградську селекційну станцію. Її першим науковим керівником став І. М. Єремеев. Він доклав багато зусиль та енергії до її організації, і під його керівництвом було розгорнуто роботу з селекції та насінництва зернових культур відповідно до поставлених завдань щодо виведення нових сортів та виробництва покращеного насіння еліти. До 1941 р. колективом станції було створено і передано Держкомісії з сортовипробування ряд нових сортів озимої та ярої пшениці, вівса, ячменю, гороху, гречки. Районовано ряд сортів, серед них озима пшениця ДС 2444/2 та ярі Тулун 3А/32 і Тулун 70В/8 [1, 5].

Вдало склалося з роботою і у дружини Єремеева О. Г. Влайкової-Єремеевої. Вона завідувала бібліотекою Пушкінського відділення ВІР, а з 1937 р. – іноземним відділом Науково-дослідного інституту молочної промисловості. Олександра Георгіївна досконало володіла німецькою, французькою та англійською мовами, трохи знала іспанську. Відвідуючи Детское Село (м. Пушкін) з іноземними гостями, М. І. Вавилов завжди просив Влайкову супроводжувати його як перекладача [1].

З метою вдосконалення селекційної справи уряд вирішив стимулювати особисту зацікавленість селекціонера у створенні нових сортів. Згідно з Постановою Ради Народних Комісарів СРСР від 29 червня 1937 р. «О мерах по улучшению семян зерновых культур» введено щорічне державне преміювання селекціонерів і селекційних станцій за новостворені або поліпшені (починаючи з 1918 р.) сорти: в розмірі 6 копійок з кожного гектара господарчих посівів за створення нового сорту і 4 копійок – за поліпшення відповідного сорту. Постановлено видавати селекціонеру 50 % премії, але не більше 50 тисяч карбованців у рік (газета «Правда», 30 июня 1937 г., № 178, стр. 2).

Відповідно до цієї Постанови були премійовані й автори сорту Українка 0246. Протоколом засідання пленуму Держкомісії із сортовипро-

бування зернових культур при Наркоматі землеробства СРСР (№ 23 від 17 листопада 1939 р.) затверджено: «Выдать авторское свидетельство на сорт озимой пшеницы «Украинка» Еремееву И. М. з 50 % долей участия в его создании (50 % прав принадлежит Жолткевичу В. Е. и Ковалевскому Л. И.)». Премію у п'ятдесят тисяч карбованців І. М. Єремеев одержав у два прийоми впродовж 1939–1940 рр. [1].

Наприкінці серпня 1939 р. Єремеев побував у Москві на відкритті Всесоюзної сільськогосподарської виставки. Як тоді писали газети, «... експозиция виставки строилась по территориальному и отраслевому принципам, ... известно, что за первые три месяца работы её посетили более трёх миллионов человек». Він був учасником виставки за тематикою «Зерно», де експонував свій знаменитий сорт Українка 0246, за який був нагороджений золотою медаллю Виставки. Затверджується до участі у виставці й на 1941 рік... [1].

Але мирній праці завадила війна. Німці увійшли в місто Пушкін 17 вересня 1941 р. Подружжя Єремеевих напередодні захоплення міста гітлерівцями пішки пішли з Пушкіна до Ленінграда. Там їх застала блокада. Підпавши під скорочення у ВІРі, Єремеев надіслав до Омського наркомату землеробства телеграму з проханням про призначення на роботу. Дивом Єремеевим удалося вилетіти літаком з блокадного Ленінграда та перелетіти лінію фронту. Добравшись до Омська, Іван Максимович отримав направлення на Северодвінську державну селекційну станцію неподалік від міста Котлас Архангельської області (колишнє Северодвінське відділення Всесоюзного інституту прикладної ботаніки, з 1930 р. – Всесоюзного інституту рослинництва), де його призначають заступником директора станції з наукової роботи та завідувачем відділу пшениці [1, 5].

Дочка Єремеевих Лідія ще на початку літа 1941 р. виїхала разом з тітонькою Єлизаветою Георгіївною Влайковою в Київ до дідуся з бабусею. Вона готувалася вступити до медичного інституту. Тут Ліді застала війна і німецька окупація. Проживаючи в Києві, вона вступила до медінституту, який фашисти не закривали, за що після визволення міста Лідія Іванівна Єремеева була засуджена до заслання у виправно-трудова табори в Мордовію. Відсиділа в таборах і її тьотя Є. Г. Влайкова [1].

Син Єремеевих, випускник пушкінської школи № 1 Микола Єремеев, у листопаді 1940 р. був призваний на дійсну військову службу, пройшов прискорений курс молодших політкерівників у Сибірському військовому окрузі і на початку війни був направлений у діючу армію – на Західний фронт. Пройшовши війну від початку до кінця, він жодного разу не був поранений, його нагороджено бойовими медалями [1].

У вересні 1944 р. подружжя Єремеевих повернулось у Пушкін на Ленінградську дослідну станцію, де до березня 1945 р. Іван Максимович обіймав посаду заступника директора з науки.

Стільки років пропрацювавши в Росії, Єремееви вирішили повернутися в Україну. У вересні 1945 р. вони переїхали до Білої Церкви, де вчений присвятив себе педагогічній діяльності, посівши за конкурсом посаду завідувача кафедри селекції та насінництва Білоцерківського сільськогосподарського інституту. У листопаді 1946 р. син Єремеевих Микола вступає на агрономічний факультет інституту, який з відзнакою закінчив у 1951 р.

Того ж року Єремееви переїхали до Умані. У 1951–1955 рр. І. М. Єремеев очолював кафедру рослинництва і селекції Уманського сільськогосподарського інституту і до останніх днів життя (1957 р.) був професором цієї кафедри. Він продовжив наукові дослідження, залучаючи до них студентів. Професор І. М. Єремеев був блискучим лектором та захоплюючим прикладом для молоді, відзначався ерудицією, глибиною і актуальністю ідей, високою педагогічною майстерністю, відданістю науці та обов'язку [7, 8].

Після смерті Сталіна на початку квітня 1953 р. з таборів повернулася дочка Єремеевих Лідія. Згодом вона закінчила заочне відділення плодоовочевого факультету Уманського сільськогосподарського інституту [1]. Син ученого Микола Іванович Єремеев (1922–1990) пішов шляхом батька. Закінчив аспірантуру при Уманському СГІ. Став спеціалістом у царині селекції та вирощування кормових культур.

З Єремеевими мешкала молодша незаміжня сестра його дружини Є. Г. Влайкова, яка повернулася із заслання. Вона доглядала вже стареньких сестру і зятя. Померли подружжя Єремеевих 1 і 2 лютого 1957 р. Поховані на Софіївському цвинтарі в Умані. На могилі як своєрідний неповторний пам'ятник – смарагдово-зелений килимок із пшениці Українка, що кожного року сіяли тут викладачі та студенти Уманського сільськогосподарського інституту.

Завдяки селекціонеру І. М. Єремееву, автору селекційного шедевра світового масштабу – сорту Українка, про Миронівську станцію заговорили в широких колах учених-селекціонерів та хліборобів у багатьох регіонах СРСР. Своїм туго налитим чорновусим колосом Українка довго дякувала як тим, хто її створив, так і тим, хто її сіяв. Не одне покоління вирросло на життєдайній силі цього сорту, який продовжив своє життя у багатьох сортах озимої пшениці по всьому світу. За участю України лише у 30–70-х рр. було створено понад 60 сортів, у тому числі більше 30 в Україні. Особливо варто відзначити найславетніший серед нащадків України – краснодарський сорт Безостая 1. А вже через сорт Безостая 1 похідними України є кілька сотень озимих, напівозимих і ярих пшениць, що вирощуються від Канади до Австралії.

Список використаних джерел

1. Головцов А. Л. Иван Максимович Еремеев. *Феномен Анциферова*. Гатчина : ФГБУ «ПИАФ» НИЦ «Курчатовский институт», 2014. С. 360–404.
2. Вергунов В. А. Створення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції: історіографічний нарис. *Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (1912–2012)* / за ред. В. С. Кочмарського. Миронівка : [б. в.], 2012. С. 18–71.
3. Исторический очерк возникновения, организации и деятельности Мироновской опытной и селекционной станции (1912–1922). *Труды Мироновской Опытной и Селекционной Станции*. Киев : Изд. Сахаротреста, 1924. Вып. 1. С. 9–40.
4. Еремеев И. М. Озимая пшеница «Украинка» 0246 Мироновской станции : монографический очерк / под ред. А. М. Левшина. Киев : Издание Мироновской станции, 1928. 104 с.
5. Борсук Г. Ю. Еремеев Иван Максимович. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2009. Т. 9. С. 426–427.
6. Пухальский А. В. Мироновский институт пшеницы им. В. Н. Ремесло Украинской академии аграрных наук (люди, события, встречи). Мироновка : [б. и.], 2003. 36 с.
7. Чернецький С. Життя і наукова спадщина Еремеева Івана Максимовича (1887–1957). *Часопис української історії*. Київ, 2013. Вип. 26. С. 101–103.
8. Чернецький С. Із маловідомих сторінок наукової діяльності професора І. М. Еремеева. *Часопис української історії*. Київ, 2014. Вип. 28. С. 82–85.

References

1. Golovtsov, A. L. (2014). Ivan Maksimovich Yeremeyev. In *Fenomen Antsiferova [Antsiferov's Phenomenon]* (pp. 360–404). Gatchina: FSBE "PNPI" NRC "Kurchatov Institute". [in Russian]
2. Verhunov, V. A. (2012). Creation and activity of Myronivka Plant Breeding and Experimental Station: historiographical essay. In V. S. Kochmarskyi (Ed.), *Myronivskiy instytut pshenytsi imeni V. M. Remesla Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy (1912–2012)* [The V. M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (1912–2012)] (pp. 18–71). Myronivka: N.p. [in Ukrainian]
3. Historical essay on beginning, organization, and activity of Mironovka Experimental and Plant Breeding Station (1912–1922) (1924). *Trudy Mironovskoy Opytnoy i Selektzionnoy Stantsii* [Works of Mironovka Experimental and Plant Breeding Station], 1, 9–40. [in Russian]
4. Yeremeyev, I. M. (1928). *Ozimaya pshenitsa «Ukrainka» 0246 Mironovskoy stantsii: monograficheskiy ocherk* [Winter wheat «Ukrainka» 0246 bred at Mironovka Station: monographic essay]. A. M. Levshin (Ed.). Kiev: Izdatelstvo of Mironovka Station. [in Russian]
5. Borsuk, H. Yu. (2009). Yeremeyev Ivan Maksymovych. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of Modern Ukraine], 9, 426–427. [in Ukrainian]
6. Pukhal'skiy, A. V. (2003). *Mironovskiy institut pshenytsy im. V. N. Remeslo Ukrainskoy akademii agrarnykh nauk (lyudi, sobytiya, vstrechi)* [The V. M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat of Ukrainian Academy of Agrarian Sciences (Persons, Events, Meetings)]. Mironovka: N.p. [in Russian]
7. Chernetskiy, S. (2013). Life and scientific heritage of Yeremeyev Ivan Maksymovych (1887–1957). *Chasopys ukrainskoi istorii* [Journal of Ukrainian History], 26, 101–103. [in Ukrainian]
8. Chernetskiy, S. (2014). The little-known pages of research activity of professor I. M. Yeremeyev. *Chasopys ukrainskoi istorii* [Journal of Ukrainian History], 28, 82–85. [in Ukrainian]

Селекционер и педагог Иван Максимович Еремеев и его Украинка 0246

Демидов А. А., доктор сельскохозяйственных наук, член-корреспондент НААН
Гудзенко В. Н., кандидат сельскохозяйственных наук
Кузьминская Г. П.

*Мирановский институт пшеницы имени В. Н. Ремесло НААН
Украина, 08853, с. Центральное, Мирановский район Киевской обл.
e-mail: mwheats@ukr.net*

В 2017 г. научная общественность отметила 130-летие со дня рождения выдающегося селекционера доктора сельскохозяйственных наук, профессора Ивана Максимовича Еремеева, автора шедевра мировой селекции – сорта озимой пшеницы Украинка 0246, и 90 лет со времени районирования этого международного эталона качества зерна. Освещен непростой жизненный путь И. М. Еремеева в связи с историей создания сорта Украинка 0246, научной и педагогической деятельностью. Получив в 1909 г. диплом «Высших агрономических наук» Агрономического института при естественном факультете Университета г. Нанси во Франции и специальность инженера-агронома, И. М. Еремеев работал в Париже, потом в Сербии, а в 1916 г. вернулся в Украину. В 1917 г. назначен специалистом по селекции на Мирановскую опытную станцию. С того времени селекция озимой пшеницы на станции проводилась под руководством Еремеева. Главным достижением стал уникальный сорт озимой пшеницы Украинка 0246, который занимал большие площади и был признан международным стандартом для сильных пшениц. В 1939 г. И. М. Еремееву выдано авторское свидетельство на сорт озимой пшеницы «Украинка» з 50%-й долей участия в его создании (50% прав принадлежит В. Е. Жолткевичу и Л. И. Ковалевскому). В 1930 г. И. М. Еремеев пережил арест и временное заключение, в 1931–1933 гг. заведовал отделом селекции Украинского НИИ сахарной промышленности в Киеве, а с 1934 г. до начала оккупации территории СССР немецкими войсками (1941 г.) работал под Ленинградом (г. Пушкин) на Центральной опытной станции Всесоюзного института растениеводства в должности заместителя директора станции по науке и заведующего отделом пшеницы, потом возглавлял Ленинградскую селекционную станцию. В 1936 г. без защиты диссертации ему была присвоена ученая степень доктора сельскохозяйственных наук и ученое звание действительного члена ВИР. В этот период под его руководством был создан ряд сортов зерновых и крупяных культур. В 1941–1944 гг. трудовая деятельность И. М. Еремеева была связана с Северодвинской государственной селекционной станцией. После войны Еремеевы вернулись в Украину в г. Белая Церковь. Ученый-селекционер И. М. Еремеев известен также как талантливый педагог, преподаватель курса «селекция пшеницы». В 20-х годах он читал лекции в Масловском сельскохозяйственном техникуме (институте), после войны – в Белоцерковском, позже – в Уманском сельскохозяйственных институтах. Похоронен ученый в 1957 г. в городе Умань.

Ключевые слова: *Иван Максимович Еремеев, Мирановская опытная станция, озимая пшеница Украинка 0246, Масловский сельскохозяйственный техникум, временное заключение, Ленинградская селекционная станция, Северодвинская государственная селекционная станция, Белоцерковский сельскохозяйственный институт, Уманский сельскохозяйственный институт*

Plant-breeder and pedagogue Ivan Maksymovych Yeremeiev and his Ukrainka 0246

Demydov O. A., Doctor of Agricultural Sciences, Associate Member of NAAS
Hudsenko V. M., Candidate of Agricultural Sciences
Kuzminska H. P.

*The V. M. Remeslo Myronovka Institute of Wheat of NAAS
Tsentrálne village, Myronivka district, Kyiv region, 08853, Ukraine
e-mail: mwheats@ukr.net*

In 2017, the scientific community has celebrated the 130th anniversary of the birth of the outstanding breeder, Doctor of agricultural sciences, Professor Ivan Maksymovych Yeremeiev, the author of the masterpiece of the world selection – the winter wheat variety Ukrainka 0246, as well as 90 years since this international standard of grain quality has been regionized. Difficult Ivan M. Yeremeiev's life with regard to history of creating the variety Ukrainka 0246, scientific and pedagogical activity is highlighted. After taking in 1909 his degree of "Higher Agronomic Sciences" of the Agronomical Institute at the Natural Sciences Faculty of the University of Nancy in France and the specialty of an agronomist engineer I. M. Yeremeiev worked in Paris, then in Serbia, and in 1916 returned to Ukraine. In 1917 he was appointed as specialist for breeding at the Myronivka Experimental Station. Since that time, winter wheat breeding at the Station was conducted under the Yeremeiev's guidance. The unique winter wheat variety Ukrainka 0246 which occupied large areas and was recognized as the international standard for strong wheat has become the main his achievement. In 1939, I. M. Yeremeiev has received the author's certificate for the winter wheat variety Ukrainka with 50 % participation rate in its creation (other 50 % of the rights belong to V. Ye. Zoltkevych and L. I. Kovalevskiy). In 1930, I. M. Yeremeiev has got through arrest and provisional detention. During 1931–1933 he was the head of Breeding Department of the Ukrainian Research Institute of Sugar Industry in Kiev, and from 1934 until the occupation of the territory of the USSR by the German troops (1941) he worked near Leningrad (Pushkin town) at the Central Experimental Station of the All-Union Institute of Plant Industry (IPI) as Deputy Director on Scientific Research and head of the Wheat Breeding Department, later he headed the Leningrad Plant Breeding Station. In 1936, without defending his dissertation, he was awarded the degree of Doctor of Agricultural Sciences and the academic title of full member of the IPI. During this period, under his leadership a number of varieties of cereals and groat crops were created. In 1941–1944, the I. M. Yeremeiev's labor activity was associated with the Severodvinsk State Plant Breeding Station. After the war the Yeremeievs have returned to Ukraine in the Bila Tserkva. The scientist-breeder I. M. Yeremeiev is also known as a talented pedagogue, the teacher of the "wheat breeding" course. In the 1920s, he lectured at the Maslivka Agricultural Technical School (Institute), after the war at the Bila Tserkva Agricultural Institute, later at the Uman Agricultural Institute. The scientist was buried in 1957 in Uman.

Keywords: *Ivan Maksymovych Yeremeiev, Myronivka Experimental Station, winter wheat Ukrainka 0246, Maslivka Agricultural Technical School, provisional detention, Leningrad Plant Breeding Station, Severodvinsk State Plant Breeding Station, Bila Tserkva Agricultural Institute, Uman Agricultural Institute*